

Под горното заглавие излезе през настоящата година книгата със студии и есета на професорката от Ягелонския университет Мария Подраза-Квятковска. Нейното име се свързва преди всичко с усилията на съвременната полска литературна наука за изследване на изключително интензивния, сложен и противоречив духовно-интелектуален живот в Полша на границата между XIX и XX столетие.

Съсредоточила научните си търсения най-вече върху литературата на „Млада Полша“, Квятковска проявява подчертан стремеж за поставяне на проблематиката в един по-широк, общоевропейски контекст, за нейното изясняване на базата на сравнителното проучване, където проявява склонността си към концептуално мислене и синтез. Такаъв характер имат и книгите, които предшествуват сегашното ѝ изследване: „Младополски хармонии и дисонанси“ (Варшава, 1969), „Символизъм и символика в поезията на „Млада Полша“ (Краков, 1975), нейните есета, отпечатани в „Творчощч“, и др.

„Somnambulicy, dekadenci, herosi“ представя сборник от студии, в които трайният интерес на авторката към младополската епоха е осъществен двупланоно: чрез проблемен анализ на характерни модернистични мотиви, на тяхната философско-естетическа същност и чрез студийни есета върху творчеството на отделни автори (М. Коморнишка, Ст. Бжозовски, Т. Мичински, Ст. Шибишевски, Б. Лешмян, А. Ланге, З. П. — Мириам). Идваща подхода обаче свидетелствуват за съсредоточената ревност на един последователен, концептуално устроен литератор към теорията, естетиката и художествената практика на една литературна епоха, оказала огромно въздействие върху цялостния обществено-интелектуален живот на полската нация.

Квятковска разглежда младополската епоха, от една страна, като продължение на традициите (предимно романтични), от друга — като явление, хронологично свързано с европейската културна и литературна действителност, от трета — като традиция, като начало на някои тенденции, които вътрешно кореспондират с литературата и изкуството след това. Интензификацията на цялостния културен живот, характерна за края на XIX и началото на XX в., извежда на преден план младополската концепция за синтезиращия характер на изкуството, което се свързва преди всичко с възраждането на култа към творчеството на грещата плеяда полски поети-романтици (Ю. Кжижановски обозначава цялата тази културна епоха с термина „неоромантизъм“) и с установените вече модернистични течения в Европа. Идеята за свободната симбиоза между различните ви-

дове изкуства (литература, музика, изобразително изкуство), между различните жанрове в самата литература (лирика и драма, проза и лирика, драма и проза и т. н.) поставя под съмнение наличието на по-трайните, устойчиви образци, характерни за естетическата теория и практика на позитивистите. Походът срещу естетиката на позитивизма е и поход срещу неговата философия, той е реакция на идеологическата му уязвимост, на илюзията му за обществена справедливост с три единствени измерения: полза, красотата и добро. Най-малко първата от тези три съставки може да се съгласува с изкуството — истинското призвание на художника и артиста е противоположно на материалния интерес, на всички онези връзки и взаимоотношения, които ограничават творческата му свобода, обещават индивидуалността му. Утвърждаването на художника означава утвърждаване на неговата самоценност, автономност като израз на некомформизма, като реакция на всякакъв вид автоматизация на човека, на подчиняването му на „гигантския механизъм на колективната воля“. По такъв начин обаче изкуството се освобождава от идеологическата си насоченост, от обществената проблематика, т. е. от функциите, които то изпълнява при реализма. На мястото на непосредственото еднозначно внушение с конкретни измерения трябва да дойде внушението посредством транспозицията, еквивалента, символа. Реализмът изразява изразимото, видимото, не нещата, същността, които са непостижими с ума и следователно са неизразими с еднозначното, елементарно-семантично свойство на словото. Оттам и реакцията на традиционното реалистично фабулиране, на подробния анализ, на логическата последователност, на епично-наративния стил и т. н. Извън символа като многозначност е невъзможно да се изрази сложното индивидуално битие, цялата дълбочина на човешките чувства и усещания. Символът се разбира не като троп с еднозначен смисъл на образ-символ, както е при реализма, а като категория, свързана с определена философско-психологическа проблематика — за индивидуалната и колективната душа, за непостижимостта на човешката екзистенция, за метафизичния синтез на доброто със злото като функция на неразчленената изначалност на битието, на първичното единство между духа и естеството, човека и природата — един философски монизъм, чиято идея в крайна сметка е хармонията, синтезът на разчленените единства. В разбирането на младополските адепти на модернизма тази екзистенциална проблематика води към целостта и пълнотата на човешкото преживяване и на тази основа анализите на Квятковска убедително сочат конформационните пунктове на „Млада Полша“ с декадентството. Изкуството се ражда във вечната война на живота, на Ормузд с Ариман — в крайна сметка този философско-метафизичен постулат извежда на преден план героично-мора-

листичните, биологично-виталистични тенденции в „Млада Полша“, освобождава я от „позитивисткия цветарник“ и от заключените простори в „парника“ на декаденството, утвърждава пълнотата на човешкото изживяване във всичко — еротика, морал, дълг, любов, труд война — сигнал за активно отношение към живота, за движение от „комплекса на Медузата“ (състоянието на бездиханност, окаменелост, бесплодност) към „комплекса на Питмалион“.

Извеждайки същността, характерното във философско-естетическата концепция на полската модерна, Квятковска интерпретира последователно и убедително водещите мотиви и тяхната трансформация в творчеството на младополското поколение. Анализът на младополските конструкции за двойничеството, на мотивите за пустинята, бездната, самотата, на темата за любовта, за моралния и екзистенциалния героизъм и др е осъществен многогранно и задълбочено,

с респектираща осведоменост и концептуална яснота. Същите белези носят и студияте и за отделните творци — поети, писатели, критици (М. Коморницка, Ст. Бжозовски, Т. Мичински, Ст. Пшибишевски, Б. Лешмян, А. Ланге, З. П. — Мириам), както и разработките и от по-общ характер („O muzycznej i niemuzycznej koncepcji poezji“ и „Memento mori i memento vivere“).

Книгата на М. Р. Квятковска „Somnambulicy, dekadenci, herosi“ не само внушава доверие с осветляването на характерното във философско-естетическото кредо на полската модерна, но е и сполучлив опит за синтез на цялостния духовно-интелектуален живот на полската нация от края на XIX и началото на XX в. Тя е ново доказателство за богатите традиции и големите възможности на съвременната полска литературоведска мисъл.

Николай Даскалов

## SOMMAIRE

### *A la veille du 30-ème anniversaire du Plénum d'avril et le XIII-ème congrès du Parti Communiste Bulgare*

Alexandre Obréténov — „La ligne d'avril du parti est une suite directe du cours dimitrovienn...“ 3

\*\*\*

|                                                                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Trifon Bankov — Le souvenir, l'espoir et la fin (Thème historique dans la littérature bulgare du temps du joug byzantin) | 10  |
| Dotcho Lékov — Les rhétoriques dans la vie littéraire durant la Renaissance                                              | 26  |
| Radosvet Kolarov — Le cosmos populaire retourné                                                                          | 43  |
| Katia Baklova — Les récits de voyage d'Anton Strachimirov                                                                | 71  |
| Christo Doudevski — L'art dont on lutte                                                                                  | 85  |
| jury Borev (Moscou) — Herméneutique et Art (Compréhension et interprétation)                                             | 100 |

### *Communications scientifiques, souvenirs*

|                                                                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Nicolaï Dilevski — Le centenaire de la traduction française de „La Vie et les tribulations du pêcheur Sofroni“ faite par Louis Léger — 1885—1985 | 116 |
| Kliment Tzatchev — Pendant ces autres jours                                                                                                      | 123 |
| Boris Deltchev — Rencontres et colloques avec Athanase Daltchev                                                                                  | 144 |

### *A travers la presse étrangère*

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| Lu dans les revues littéraires d'URSS, d'Allemagne Fédérale et d'Espagne | 162 |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|

### *Revue*

|                                                                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Alexandre Panov — Rétrospection et base („La critique littéraire bulgare sur Ghéo Milev“, Recueil de textes) | 168 |
| Ghéorgi Ghéthov — „Les idées littéraires du XX-e s. Individu et culture“ par Athanase Natev                  | 170 |
| Nicolaï Daskalov — Maria Podraza-Kwiatlowska — „Somnambulicy, dekadenci, herosi“                             | 174 |

СП. „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ ПРИЕМА ЗА ПУБЛИКУВАНЕ СТАТИИ С ОБЕМ  
ДО 40 СТАНДАРТНИ МАШИНОПИСНИ СТРАНИЦИ. РЪКОПИСИ, НАДВИШАВАЩИ  
ТОЗИ РАЗМЕР, НЕ СЕ РАЗГЛЕЖДАТ ОТ РЕДКОЛЕГИЯТА.  
РЪКОПИСИ СЕ ПРИЕМАТ В ДВА МАШИНОПИСНИ ЕКЗЕМПЛЯРА  
(ИЛИ ОРИГИНАЛ И КСЕРОКОПИЕ)

Адрес на редакцията: сп. „Литературна мисъл“, ул. „Чапаев“ 52,  
бл. 17, 1113 София, тел. 73-31 (вътр. 39-94)

© Институт за литература  
при БАН  
1986  
с/о Jusaator, Sofia

Технически редактор *К. Иванова*

Коректор *Д. Ставрев*

Дадена за набор на 23. I. 1986 г.

Подписана за печат 30. V. 1986 г.

Формат 70/100/16

Печатни коли 11

Издателски коли 14,26

Тираж 1,650

Изд. индекс 10590

Годишен абонамент 12 лв.

Излязла от печат 30. V. 1986 г.

Отделна книжка 1,30 лв.

Печатница на Издателството на Българската академия на науките  
1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6

Поръчка 141